क्लेदनं पिण्डनं तृप्तिः प्राणनाप्यायनोदनं ।
तापापनोदो भूयस्त्वमम्भसो वृत्तयस्त्विमाः ॥ ४३ ॥
रसमात्राद्विकुर्वाणादम्भसो दैवचोदितात् ।
गन्धमात्रमभूत् तस्मात् पृथ्वी घ्राणस्तु गन्धगः ॥ ४४ ॥
करम्भपूतिसौरभ्यशान्तोग्राम्लादिभिः पृथक् ।
द्रव्यावयववैषम्याद्गन्ध एको विभिद्यते ॥ ४५ ॥
भावनं ब्रह्मणः स्थानं धारणं सद्विशेषणं ।
सर्वसत्त्वगुणोद्भेदः पृथिवीवृत्तिलक्षणं ॥ ४६ ॥
नभोगुणविशेषो ऽर्थो यस्य तच्छ्रोत्रमुच्यते ।
वायोर्गुणविशेषो ऽर्थो यस्य तत् स्पर्शनं विदुः ॥ ४७ ।
तेजोगुणविशेषो ऽर्थो यस्य तच्चक्षुरुच्यते ।
अम्भोगुणविशेषो ऽर्थो यस्य तद्रसनं विदुः ।
भूमेर्गुणविशेषो ऽर्थो यस्य स घ्राणः उच्यते ॥ ४८ ॥
परस्य दृश्यते धर्मो ह्यपरस्मिन् समन्वयात् ।
अतो विशेषो भावानां भूमावेवोपलक्ष्यते ॥ ४९ ॥
एतान्यसंहत्य यदा महदादीनि सप्त वै ।
कालकर्मगुणोपेतो जगदादिरुपाविशत् ॥ ५० ॥
ततस्तेनानुविद्धेभ्यो युक्तेभ्यो ऽण्डमचेतनं ।
उत्थितं पुरुषो यस्मादुदतिष्ठदसौ विराट् ॥ ५१ ॥
एतदण्डं विशेषाख्यं क्रमवृद्धैर्दशोत्तरैः ।
तोयादिभिः परिवृतं प्रधानेनावृतैर्बहिः ।
यत्र लोकवितानो ऽयं रूपं भगवतो हरेः ॥ ५२ ॥